

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Самагалтайская средняя общеобразовательная школа №2
МР «Тес-Хемский кожуун РТ»

«РАССМОТРЕНО»

Руководитель ШМО

Коданмай Р.С./

Протокол заседания

ШМО № 1

«23» августа 2023 г

«СОГЛАСОВАНО»

Заместитель директора

по УВР:

Намзырай У.С./

«25» августа 2023 г

«УТВЕРЖДАЮ»

Директор школы:

Намзырай А.Д./

Приказ № 125

«25» августа 2023 г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПО ПРЕДМЕТУ «РОДНОЙ ЯЗЫК»

Класс: 8

Количество часов в год: 68 ч.

Количество часов в неделю: 2 ч.

Составитель:

Жиргин А.М.

Предмет родн. язык, литер.

МБОУ Самагалтайская СОШ №2

Квалификационная категория высшая

2023-2024 учебный год

Тайылбыр бижик

1. Ажылчын программаны 2023-2024 өөредилге чылында Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң күрүне стандартының национал-девискээр кезээнге дүүштүр Күрүнениң чаартынган Федералдыг өөредилге стандарттарының негелделери-биле тургускан.

2. Ажылчын программаны 8-ки класска тыва дылды өөредир чижек Программаның даянган. 2022ч.

3. 1. М.Д.Биче-оол, Д.А.Монгуш, М.В.Бавуу-Сюрюн, А.К.Ойдан-оол. Тыва дыл, 8-9 класс. Ниити өөредилге черлеринге өөредилге ному - Кызыл – 2001, 2006.

3. 2. Д.А.Монгуш, М.В.Бавуу-Сюрюн, Б.Ч.Ооржак, А.Б.Хертек, М.Н.Ооржак, 2018ч.
Е.М.Куулар, Л.Х.Ооржак, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар. 2023ч.(парлалгада) ООО Изд «Офсет»

Өөредилге программаны 68 шакка тургускан.

Амгы үеде тыва дыл Тыва республиканың күрүне дылы болбушаан, тыва чоннуң төрөөн дылы бооп чоруур. Өөреникчилерни дылга өөредири оларның долгандыр турар бойдуска болгаш ниитилелге хамаарылгазын база үзел бодалдарын хевирлээр. Оон аңгыда төрөөн дыл эртеми уругларның логиктиг боданыышкынын, дыл-домаан сайзырадыр.

Өөредилге программаны болгаш өөредилге номнары өөреникчилерге теоретиктиг, практиктиг билиглерни дамчыдарының кол принциптери, методтары, аргалары-биле харылзаалыг. Тыва дыл кичээлдеринге хереглээр сөзүглелдер, өөредилге номнарында бердинген мергежилгелерниң сөзүглелдери чечен чогаалдардан алдынгылаан.

5-9 класстарга төрөөн дыл курузу 1-4 класстарга өөренип эрткен чүүлдерниң дорт уланчызы болур. Ынчангаш башкы өөреникчилерниң эге класстарга төрөөн дылга чүнү эрткенин, кандыг мергежилдер болгаш чаңчылдар чедип алганын эки билир ужурулуг.

Тыва дылды өөредириниң сорулгалары:

- хамааты мөзү-шынар болгаш төрөөн чурттуңга ынак болурунга кижизидер, төрөөн дылынга ынак, төрөөн дылын чүдүлге-сүзүглелин үнелээри дег медресе билиринге, чугаалажып билиринге болгаш төрөөн дылынга даянып тургаш, өске-даа эртемнерни чедиишкинниг билип албышаан, долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус дугайында билиглерин калбартыр;

- угаан-бодалын болгаш дыл-домаан сайзырадыр, медреселдиг, литературлуг дылдың нормаларын ажыглап тургаш хостуг чугаалажып, бодунуң бодалын шын чугаалап билиринге чаңчыктырар;

- тыва дылдың билиглерин шингээдип алыр, номчаан болгаш дыңнаан чүүлүнүң кол бодалын илередип билер;

- уругларның сөс-домаан байыдар болгаш грамматиканың өске-даа хевирлерин чугаа домаанга ажыглап шыдаар;

- шингээдип алган аргаларын болгаш билиглерин херек кырында амыдыралга ажыглаары.

Школага тыва дылды башкылаарының сорулгалары:

- өөреникчилерге лексика, фонетика, сөс чогаадылгазы, грамматика (морфология болгаш синтаксис), стилистика аймаандан тодаргай билиглерни бээр, алган билиглерни практика кырынга ажыглап билириниң мергежилдерин болгаш чаңчылдарын хевирлээр;

- шын бижиириниң болгаш бижик демдектерин салырынын быжыг чаңчылдарын бээр;

- теория талазы-биле алган билиглеринге даянып, программа негелдезинге дүүштүр боттарынының аас болгаш бижимел-биле харылзаалыг илеридиниң мергежилдери-биле чепсеглээр;

- өөреникчилерни литературлуг дылдың нормаларына чаңчыктырар, оларның сөс курлавырын байыдар болгаш чугаазының культуразын бедидер;
- өөреникчилерниң ниитилел амыдыралына дылдың ужур-дузазының, хөгжүлдезиниң дугайында база тыва дылдың өске дылдарның аразында туружунуң дугайында бөдүүн билиглери-биле таныштырар;
- оларның логиктиг боданыышкын болгаш чугаазын сайзырадыр;
- төрөөн дылына камныг болгаш хандыкшылдыг болурунга кижизидер, дылдың байлаан шиңгээдип алырына өөреникчилерниң сонuurгалын күштелдирер;
- өөреникчилерни патриотзмниң болгаш интернационализмниң ёзузунга кижизидер, оларның материалисчи үзел-бодалдарын хевирлээр;
- ном болгаш билиглериң өске-даа үндезиннери-биле ажылдаарына өөреникчилерни чаңчыктырар;
- өөреникчилерни боттары боданып өөрениринге чаңчыктырар;
- шын, медреседиг, аянныг номчуурунун мергежилдерин сайзырадыр;
- төрөөн дыл кичээлдерин өөреникчилерниң мөзү-шынар, күш-ажыл болгаш эстетика талазы-биле кижизидилгезин боттандыраарына бүрүнү- биле ажыглаар;

- өөреникчилерни харысалгалыг болурунга, өөрөдилгениң болгаш күш-ажылдың сагыл-чурумун сагырына кижизидер.

Тыва дыл башкылаарынын кол ажыл угланыышкыны:

1. Өөреникчилерни медреседии-биле шын номчуур, бижиир болгаш чугаалаарына өөрөдир;
2. Оларга төрөөн дыл болгаш чогаал талазы-биле эге билиглери бээри;
3. Өөреникчилерни ном-биле ажылдаарына чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонuurгалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлдүүн хайныктырары;
4. Өөреникчилерниң мораль болгаш эстетика талазы-биле кижизидери;
5. Өөрөнип таныыр чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлап билиринге чаңчыктырары.

Материал-техниктиг болгаш информация-техниктиг хандырылгасы

Уругларның шиңгээдикчи болгаш чогаадыкчы чоруун сайзырадырының шиитпирлээри-биле янзы-бүрү дидактиктиг, информациялыг материалдарны (энциклопедиялар, словарьлар, Интернет-ресурстар) дээш өске-даа материалдарны ажыглаарын сүмелээр.

Тыва дыл - 8 класс (68 шак)

№	№	Дылдың кезектери	Программа аайы-биле темалар	Шактар саны	Параграфтар
1-2	1-2	Дыл, дыл дугайында ниити билиглер	Бүгү делегейнин төрөөн дылдар хүнүнүң дугайында. Ноябрь 1 – тыва дыл хүнү. Тыва дыл – улустуң аас чогаалының болгаш чечен чогаалының дылы.	2	Дыл дугайында ниити билиглер § 1. Төрөөн дылдарны камгалап- кадагалаары § 2. Тыва дыл болгаш улустуң аас чогаалы § 3. Тыва дыл – чечен чогаалдың дылы § 4. Чечен чогаал стили
3	3		7 класска өөрөнгөн чүүлдеринге катаптаашкын	1	7 класска өөрөнгөн чүүлдеринге катаптаашкын § 5. Кылыг сөзү § 6. Наречие. Өттүнүг сөстөр § 7. Дузалал чугаа кезектери § 8. Сөзүглел
4-9	4-9	Синтаксис болгаш пунктуация	Сөс каттыжыышкыны. Сөс каттыжыышкынының дугайында билиг. Сөс каттыжыышкынының сөстен болгаш домактан ылгалы. Сөс каттыжыышкыннарын ың холбажыр аргалары: башкарылга, хамааржылга, каттыжылга. Бөдүүн болгаш нарын сөс каттыжыышкыннары. Сөс каттыжыышкыннарын ың синтаксистиг сайгарылгазы.	6	СИНТАКСИС Сөс каттыжыышкыны §9. Сөс каттыжыышкынының грамматиктиг уткалары § 10. Сөс каттыжыышкыннарын ың өзек сөзүнүң аайы-биле бөлүктөрү § 11. Сөс каттыжыышкыннарын ың холбаалары. Башкарылга холбаазы §12. Хамааржылга холбаазы §13. Каттыжылга холбаазы §14. Сөс каттыжыышкыннарын ың синтаксистиг сайгарылгазы. <i>(Сөс каттыжыышкынынга катаптаашкын)</i>
10	10		Хыналда ажыл	1	
11-12	11-12		Домак. Бөдүүн домак дугайында билиг (Домактың грамматиктиг ооргазы. Ийи составтыг, чаңгыс составтыг домактар. Делгеренгей, делгеренгей эвес домактар).	2	Бөдүүн домак § 15. Бөдүүн домак дугайында билиг
13-15	13-15		Ийи составтыг (чугула кезигүннүг) домактар.	3	§ 16. Ийи составтыг домактар. §17. Кол сөс, ооң илереттинери. Кол сөстүң

		Домактың чугула кежигүннери. Кол сөс биле сөглекчиниң аразында тире.		көргүзүкчүлери §18. Сөглекчи, ооң илереттинери § 19. Сөглекчиниң хевирлери. Кылыг сөстүг сөглекчилер § 20. Составтыг ат сөстүг сөглекчилер § 21. Кол сөс биле сөглекчиниң аразында тире § 22. Сөглекчиниң составында модальдыг сөстер
16	16	1-ги улдуңнуң хыналда диктантызы	1	
17-19	1-3	Кол сөс, ооң илереттинери. Кол сөстүң көргүзүкчүлери. Сөглекчи, ооң илереттинери, хевирлери (кылыг сөстүг бөдүүн, кылыг сөстүг составтыг, ат сөстүг составтыг). Сөглекчиниң составында модальдыг сөстер. Делгеренгей эвес бөдүүн домактар. Домактың синтаксистиг сайгарылгазы.	3	§17. Кол сөс, ооң илереттинери. Кол сөстүң көргүзүкчүлери §18. Сөглекчи, ооң илереттинери § 19. Сөглекчиниң хевирлери. Кылыг сөстүг сөглекчилер § 20. Составтыг ат сөстүг сөглекчилер § 21. Кол сөс биле сөглекчиниң аразында тире § 22. Сөглекчиниң составында модальдыг сөстер
20-28	4-11	Домактың ийиги черге кежигүннери. Немелде. Дорт болгаш доора немелделер, оларның илереттинери. Тодарадылга болгаш капсырылга, оларның илереттинери. Байдалдар, оларның утка аайы-биле бөлүктери: үениң, туруштун, кылдыныг аргазының, чылдагаанның болгаш сорулганың, хемчегниң байдалдары. Байдалдарның илереттинери. Делгеренгей домактар дугайында билиг.	8	Домактың ийиги черге кежигүннери § 23. Домактың ийиги черге кежигүннери § 24. Немелде. Дорт болгаш доора немелделер, оларның илереттинери § 25. Тодарадылга ооң илереттинери. Капсырылга дугайында билиг § 26. Байдалдар, оларның утка аайы-биле бөлүктери § 27. Үениң байдалы, ооң илереттинери § 28. Кылдыныг аргазының, туруштун байдалдары, оларның илереттинери § 29. Чылдагаанның, сорулганың байдалдары, оларның илереттинери § 30. Хемчегниң байдалы, ооң илереттинери

		Домактың синтаксистиг сайгарылгазы.		§ 31. Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес домактар
29	12	Хыналда ажыл	1	
30-3	13-15	Чаңгыс составтыг (чугула кежигүңнүг) домактар. Чаңгыс составтыг домактар дугайында билиг. Чаңгыс составтыг домактарның хевирлери.	3	Чаңгыс составтыг домактар § 32. Чаңгыс составтыг домактар дугайында билиг.
32	16	2-ги улдуннун хыналда ажылы	1	
33-34	1-2	Сөглөкчи хевирлиг чаңгыс составтыг домактар. Тодаргай арынның домак. Тодаргай эвес арынның домак. Арын чок домактар. Кол сөс хевирлиг чаңгыс составтыг домактар. Ат домактары. Чаңгыс составтыг бөдүүн домактарның сөзүглел тургузарынга ужур-дузазы. Чаңгыс составтыг домактарның синтаксистиг сайгарылгазы	2	§ 33. Ат домаа § 33. Тодаргай арынның домак § 34. Тодаргай эвес арынның домак. Ниити арынның домактар § 35. Арын чок домактар. § 36. Чаңгыс составтыг бөдүүн домактарның сөзүглелдерге ажыглалы § 37. Чаңгыс составтыг домактарның синтаксистиг сайгарылгазы
35-36	3-4	Долу болгаш долу эвес домактар. Долу болгаш долу эвес домактар дугайында билиг. Долу эвес домактарны чугаага болгаш нарын домактарга ажыглаары. Чаңгыс чугула кежигүңнүг домактарның синтаксистиг сайгарылгазы. <i>Словарьлыг диктант</i>	2	Долу болгаш долу эвес домактар § 38. Долу болгаш долу эвес домактар дугайында билиг. Домак сөстер
37	5	Хыналда ажыл	1	
38-42	6-10	Чаңгыс аймак кежигүңнерлиг домактар. Чаңгыс аймак кежигүңнер	5	Нарынчыттыңан домактар § 39. Нарынчыттыңан домактар дугайында билиг § 40. Домактың чаңгыс аймак кежигүңнер дузазы-биле

		<p>дугайында билиг. Чаңгыс аймак кежигүннерниң янзы-бүрү чугаа кезектери-биле илереттинери. Чаңгыс аймак кежигүннерниң кандыг-даа (кол сөс, сөглөкчи, немелде, тодарадылга, байдал) домак кежигүнү болуру.</p> <p>Чаңгыс аймак кежигүннерниң холбажыр аргалары: үн аяны, чагырыштырбас эвилелдер. Чаңгыс аймак кежигүннерге бижик демдектери.</p> <p>Чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактарга түңнекчи сөстөр болгаш оларга бижик демдектери.</p> <p>Чаңгыс аймак болгаш чаңгыс аймак эвес тодарадылгалар, оларга бижик демдектери.</p>		<p>нарынчыттынары</p> <p>§ 41. Чаңгыс аймак кежигүннерниң илереттинери</p> <p>§ 42. Чаңгыс аймак кежигүннерниң холбажыр аргалары</p> <p>§ 43. Чаңгыс аймак кежигүннерге бижик демдектери</p> <p>§ 44. Чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактарга түңнекчи сөстөр болгаш оларга бижик демдектери</p> <p>§ 45. Чаңгыс аймак болгаш чаңгыс аймак эвес тодарадылгалар, оларга бижик демдектери</p>
43-44	11-12	<p>Адалга.</p> <p>Адалга дугайында билиг. Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар.</p> <p>Адалганың интонациязы: домактың мурнунга, ортузунга болгаш соонга. Адалгаларны тускайлаары.</p>	2	<p>§54 (ооң иштинде киирген)</p> <p>§ 55 (иштинде)</p>
45-46	13-14	<p>Киирилде сөстөр болгаш киирилде домактар дугайында билиг. Киирилде сөстөр болгаш киирилде домактарлыг домактарга интонацияның ужур-дузазы.</p>	2	§ 56 (иштинде)
47	15	<i>Хыналда ажыл</i>	1	

48-51	16-19		Нарынчылтынган домактар. Нарынчылтынган домактар дугайында билиг. Домактың чаңгыс аймак кежигүннер дузазы-биле нарынчылтынары. Тускайлаан кежигүннүг домактар. Тодарадылгалар болгаш капсырылгаларны тускайлаары, оларга бижик демдектери.	4	§ 46. Тускайлаан кежигүннүг домактар, оларның ужур-дузазы § 47. Домактың делгеренгей кежигүннер-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери
52	20		3-кү улдуннуң хыналда диктантызы	1	
53-59	1-7		Домактың делгеренгей кежигүннер-биле (причастиелиг бөлүглелдер, деепричастиелиг бөлүглелдер, деңнелгелиг бөлүглелдер-биле) нарынчылтынары, оларга бижик демдектери. Домактың делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар-биле нарынчылтынары. Домактың кирилде сөстөр болгаш кирилде домактар-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери болгаш интонацияның ужур-дузазы. Нарынчылтынган домактарның синтаксистиг сайгарылгазы.	7	§ 48. Причастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей тодарадылгалар-биле домактың нарынчылтынары. § 49. Причастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей байдал-биле домактың нарынчылтынары. § 50. Деепричастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннер-биле домактың нарынчылтынары. § 51. Деепричастиелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннерлиг домактарга бижик демдектери. § 52. Деңнелгелиг бөлүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннер-биле домактың нарынчылтынары. § 53. Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар. Домактың адалгалар-биле нарынчылтынары. § 54. Адалгалыг домактарга бижик демдектери. § 55. Кирилде сөстөр болгаш кирилде домактар дугайында билиг. § 56. Домактың кирилде сөстөр болгаш кирилде

					домактар-биле нарынчыттынары, оларга бижик демдектери § 57. Нарынчыттынган домактарның сөзүглел тургузарынга ужур-дузаы § 58. Нарынчыттынган домактарның синтаксистиг сайгарылгазы § 59. Нарынчыттынган домактарга катаптаашкын
60	8		Хыналда ажыл	1	
61-64	9-12	Чугаа, чугаалажып харылзажыры болгаш чугаа культуразы	Монолог-чурумал. Монолог-угаап боданышкын. Монолог-тоожуушкун. Эртем-шинчилел ажылы – монологтуң бир хевири. Диалог.	4	Чугаа чорудулгазы. Чугаа культуразы. § 60. Чаңгыс кижиниң чугаазының янзылары. Тоожуушкун § 61. Чурумал § 62. Угаап боданышкын § 63. Диалог болгаш чугаа культуразы § 64. Диалог, полилог болгаш монолог – чугааның хевирлери
65-66	13-14		Чыл төнчүзүнде түңнел катаптаашкын. Сөс каттыжыышкыны. Бөдүүн домак. Нарынчыттынган бөдүүн домактар.	2	Чыл төнчүзүнде түңнел катаптаашкын § 65. Сөс каттыжыышкыны § 66. Бөдүүн домак. Домактың чугула болгаш ийиги черге кежигүннери § 67. Чаңгыс составтыг домактар § 68. Нарынчыттынган домактар
67	15		4-кү улдуннуң хыналда диктантызы	1	
68	16		Түңнел кичээл	1	